

perfil humà del dr. batlle i prats

per
JAUME MARQUÈS i CASANOVAS

el doctor lluís batlle i prats (1909-1983)

He tingut la sort durant la vida de tenir *amics molt bons. I un dels millors ha estat el Dr. Lluís Batlle i Prats, malauradament traspasat quan encara podia fer molt per la seva estimada Girona.*

Deixeu-me, doncs, que en aquesta nota necrològica que enceto, parli del perfil humà de l'amic desaparegut.

Nasqué a Girona, l'any 1909, a la casa materna de la Plaça de l'Oli. El seu pare era procurador dels Tribunals i a més gestionava els afers de nombroses famílies que havien dipositat en ell tota la confiança. Crec que del seu pare va heretar un esperit metòdic, minuciós i exacte en el quefer divers de la seva vida. La seva mare pertanyia a una família levítica, puix un seu oncle matern exercia un càrrec important a la cúria eclesiàstica de Girona. D'ella rebé segurament un arrelament ferm en la fe religiosa, de la qual ha donat sempre testimoni al llarg de la seva vida i de la relació amb la cúria potser li va venir la dedicació a explorar els arxius eclesiàstics.

A aqueixes dots heretades va afegir unes virtuts i unes qualitats, fruit del seu esforç i de la perseverança de la seva voluntat, recta i ben ordenada, sense rigidesa i sense debilitat.

Donat a l'estudi, durant la carrera fou estimat dels seus professors i recíprocament ell els estimava i en servava grat record.

Un dels professors de la Universitat de Barcelona que més el va estimar i per ell va ser estimat fou el doctor Antoni Rubió i Lluch, qui el va orientar a l'estudi de la Cultura, tema que ha estat el dominant en tota l'activitat investigadora del Dr. Batlle. Aquell eximi professor i historiador ja havia indicat en la seva obra «Documents per la Història de la Cultura Catalana mig-aval» que calia aprofundir en la recerca en els arxius eclesiàstics i va estimular els seus alumnes a realitzar-ho.

La inclinació o vocació natural del Dr. Batlle per a aquesta mena d'estudis i la seva relació familiar amb els arxius eclesiàstics li permeté de portar a terme la tesi doctoral sobre els arxius del bisbat i de la Catedral de Girona. Una

El Dr. Lluís Batlle presidint el jurat d'un certamen a Girona.

gran part del seu darrer llibre «La Cultura a Girona, de l'Edat mitjana al Renaixement» versa sobre l'aportació de l'Església diocesana a la Cultura catalana.

Pel que fa a Girona, el buit que deplorava el Dr. Rubió ha quedat omplert per l'obra del Dr. Batlle.

Un altre tret del perfil humà del Dr. Batlle fou la bonhomia, la sensibilitat envers l'amistat i els gestos de generositat que rebia i recíprocament la ferida interior que li causava la ingratitude o la manca de correspondència a la seva bondat. Això no impedia que ell tingués una absoluta independència de criteri en la investigació i en la recerca i manteniment de la veritat. Jo mateix he incorregut a vegades en errors d'apreciació d'un document o d'un fet i ell va advertir-m'ho, a vegades de paraula, i a vegades en articles publicats a la premsa, cosa que sempre li vaig agrair i respectar, fins quan discrepàvem en la interpretació. Sense citar-la complia la frase dels clàssics llatins «Amicus Plato, sed magis amica veritas».

Efecte de la seva exactitud metòdica és la precisió amb què va transcriure sempre els documents que foren la base de les seves publica-

cions. Un gran coneixement de la paleografia tant en l'aspecte teòric com en el pràctic, li estalviava els abundosos errors que notem sovint en la major part de les còpies que ens arriben de documents antics. A la pulcritud de les transcripcions cal afegir-hi el seu gran coneixement del llatí medieval, que li permetia aportar els textos sense errors gramaticals inevitables per a qui no coneixi bé el llatí. Un perfil determinat en una lletra per a ell tenia un valor que s'escapava a d'altres investigadors menys primmirats. Aqueixa qualitat el feia apte per a dictaminar sobre la identitat o autoria de diferents escrits, aptitud que fou reconeguda pels Tribunals quan van requerir els seus serveis tècnics en aquell aspecte.

Una qualitat molt gran del nostre biografiat fou la modèstia, virtut que l'inclinava a defugir l'ostentació personal i l'ocupació de llocs i de càrrecs de representació social. Resulta difícil de recollir un conjunt de fotografies que puguin il·lustrar ara les etapes de la seva vida, perquè no solia ocupar els primers llocs en les reunions.

Conreador honest de la seva especialitat d'investigador local i especialment dels temes culturals, no solia entrar en els camps afins al

El doctor Lluís Batlle i el doctor Jaume Marquès, en el Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, celebrat a Mallorca.

Lluís batlle i prats

seu tema. Per exemple, sé que era un gran aficionat a l'Arqueologia i a la història de l'Art i fruïa contemplant els monuments i les descobertes d'aqueixa especialitat. Amb ell he realitzat nombroses excursions d'aquest caire i he comprovat la seva aptitud per a copsar els més petits detalls d'una obra d'art.

Jo no he experimentat personalment el caràcter de mestre que durant molts anys va desplegar a l'Institut de Girona, però sé que el rigor que ell tenia per a ell mateix l'inculcava també als deixebles, però la seva bonhomia i la seva disponibilitat el feia assequible a tots els que acudien a ell.

A la Càtedra i a l'Arxiu Municipal va ajudar a promocionar nombroses persones que avui han donat mostres del seu valer i de la seva formació.

Finalment, no puc ometre el fet que la seva ferma religiositat, sense exageracions ni supersticions, el va ajudar al llarg de la vida i li va donar una gran serenitat i confiança a l'hora del seu traspàs.

Mereix que els creients li dediquem una oració i tots els gironins aimants de la cultura en servem un gran record.

* * *

el sr. batlle, professor

per
ENRIC MIRAMBELL

La personalitat del Dr. Lluís Batlle i Prats des del punt de vista professional té dos aspectes: l'arxiver i investigador, per una part, i per altra part el professor.

Quan es parla del Dr. Batlle i Prats, hom es refereix a l'investigador de la nostra Història, quan hom es refereix al professor de l'Institut se'l coneix simplement pel Sr. Batlle

La seva activitat com a investigador ha estat tal vegada la més transcendent, ja que ens ha deixat un elenc de publicacions molt considerable, tant per la seva qualitat com per la quantitat. D'aquesta faceta de la seva vida professional se n'ha parlat molt; per això avui voldria dedicar aquestes notes a la seva condició de professor.

Precisament com a professor el vaig veure per primera vegada. No obstant el llarg temps transcorregut des d'aquell dia, en conservo un

viu record. Eren els anys de la nostra guerra, jo cursava tercer de Batxillerat, i un dia a l'aula de Matemàtiques del vell Institut del carrer de la Força, aquella aula de la part més alta de l'edifici, en què les taules dels alumnes eren disposades esglaonadament, se'ns presentà un professor nou, que venia a donar-nos l'assignatura de Gramàtica espanyola; era el senyor Batlle. Devia ser un xicot d'uns 25 ó 26 anys, però el recordo amb l'aspecte d'un senyor respectable. Ben vestit a pesar de les circumstàncies, ja una mica calb, molt seriós, però amb un parlar suau i amable. La mobilització se'ns l'emportà ben aviat i amb prou feines tinguérem ocasió de conèixer-lo.

No obstant que aquest primer contacte fos tan fugisser, quan, acabada la guerra, tornà a Girona, el vaig considerar ja com a persona coneguda. I encara que no el vaig tenir més com a professor, ni, de moment, hi vaig mantenir un tracte directe, la contemplació del seu pas pels passadissos de l'Institut i la seva presència en totes les manifestacions de la vida gironina varen presentar-me'l sempre com una figura familiar.

Anys més tard vaig començar a tenir-hi un tracte quotidià en començar jo a donar classes a l'Institut i a freqüentar l'Arxiu municipal, per realitzar els primers treballs d'investigació històrica.

La seva situació administrativa a l'Institut estava marcada per una de les injustícies derivades de la Guerra Civil, encara que el punt d'amargor que això li pogués produir no es reflectí mai en la seva labor docent, ni arribà mai a coneixement dels seus alumnes. Per altra part, la seva brillant executòria en el camp de la investigació el compensà amb escreix.

Les seves classes eren sempre a primera hora del matí. Diàriament, entre quarts de nou i les nou, pujava el carrer de la Força, sense presses, perquè com a home ben ordenat que era en tot, sortia de casa seva amb el temps suficient per no haver de córrer, ni arribar tard.

A la classe era respectat; però mai no fou temut. El seu tracte amb els alumnes era afable i condescendent; les explicacions clares i l'exigència a l'hora dels exàmens molt suau.

El tracte amb els companys fou sempre cordial; no es manifestà mai incompatible amb ningú; si alguna vegada estava en desacord i ensenyava el gení, no passava d'ésser una posició momentània, que ben aviat es relaxava.

Aquell Institut del carrer de la Força deixà records inesborrables a tots els qui passàrem per les seves aules. Tant professors com alumnes. Però els que hi passàrem en ambdues condicions apreciem doblement el mestratge que se'ns hi va donar.

Aquella petita sala de professors que ara s'ha restaurat per fer-ne biblioteca del Museu Històric de la Ciutat, era un veritable cenacle científic, didàctic i humanístic. Com era també escola de companyerisme i de virtuts humanes. Els contactes es produïen uns minuts abans de les *nou i els moments entre hora i hora de classe*. Els diàlegs eren breus, però sabrosos; a vegades acolorats i fins i tot apassionats; però salvant petites excepcions, sempre acabaven en pau. El punt final el solia donar el Director, recordant que els alumnes esperaven a les aules respectives.

En aquelles converses, el Sr. Batlle hi era sempre un actiu dialogant, aportant-hi el seu punt de vista sobre la marxa del curs, el nou llibre que s'havia publicat, nous corrents que es manifestaven, aspectes sociològics de la vida quotidiana; política nacional i internacional, i un llarg etcètera.

El nombre d'alumnes oficials que tenia l'Institut era relativament reduït; però hi havia una matrícula lliure i de col·legis molt nodrida. Alguns col·legis havien obtingut el privilegi que els seus alumnes, en lloc de passar l'examen global al final de curs, practiquessin exàmens parcials abans de Nadal i de Setmana Santa. Això representava un gran avantatge per als alumnes que en l'examen de juny només havien de respondre de la part final de cada assignatura. Es tractava dels més importants col·legis de Girona, però també d'alguns de diverses poblacions de la província. Per realitzar aquests exàmens (els quals, per a major facilitat dels estudiants, es realitzaven en els centres respectius) s'organitzaven expedicions de professors a Banyolec, al Collell, a Palafrugell, a Lloret, a Santa Coloma, etc. Primerament els viatges es feien en taxi; més endavant, quan la situació econòmica millorà, en el cotxe d'algun dels professors. Durant els viatges, el cotxe es convertia en la sala de professors, amb les mateixes substancioses converses sobre la més àmplia temàtica. El Sr. Batlle sempre estava disposat a anar on fos necessari; fins i tot una vegada va portar el seu cotxe per anar a Banyoles; encara que la conducció d'automòbil no va ser mai el seu fort; era ja molt gran quan va treure el carnet de conductor, i no va arribar a habitar-se al maneig del vehicle; aviat es va donar per vençut i quan el seu fill gran assolí l'edat reglamentària li va passar el volant a les seves mans.

En un altre viatge a Banyoles, amb el cotxe del Dr. Sobrequés, la humitat de la carretera va fer patinar el vehicle i anàvem veient com els arbres de la carretera se'ns anaven posant al davant, alternativament els d'un i altre costat. Però en Santiago Sobrequés era un conductor experimentat i aconseguí dominar el vehicle

El que més m'impresionà d'aquell incident que podia haver esdevingut un greu accident. fou l'absolut silenci mantingut pels cinc ocupants del vehicle, fins que aquest va tornar a adreçar la seva trajectòria. Tots mantinguérem una gran serenitat. Després respiràrem profundament i férem tota mena de comentaris. Vàrem considerar que havia ajudat a salvar la situació, a més de la perícia del conductor, el fet que el seient de darrera anés ocupat per tres persones de considerable pes, la qual cosa esmorteï els moviments del vehicle.

Arribats a Banyoles continuàrem els comentaris amb els professors de l'Acadèmia, mentre preniem una copa de ratafia; i tot seguit començàrem els exàmens.

En aquells anys ser professor de l'Institut donava un prestigi considerable. Una bona part dels universitaris i d'altres professionals de Girona i comarques havien passat per les seves aules o pels seus exàmens lliures o col·legiats. En tota la província no hi havia més instituts que el de Girona i el de Figueres, i encara que existien alguns col·legis reconeguts, els alumnes dels quals no havien de passar per l'Institut, el nombre total d'aquests no era pas excessiu. Això feia que el professor d'Institut tingués un reconeixement social, que, per altra part, era molt lluny de tenir una compensació material adequada.

L'Institut de Girona tenia un prestigi ben guanyat per la dedicació i el nivell científic del seu professorat.

Tot això feia que el Sr. Batlle, per a molta gent de Girona i comarques, fos aquell professor que havien tingut a classe o que els havia examinat. I els exàmens, tot i que fossin benèvolos, encara feien molt respecte.

Moltes persones que desconeixien la meritòria obra que feia el Dr. Batlle des de la secretaria de l'Institut d'Estudis Gironins, amb la gran constància esmerçada en l'edició dels Annals; o que no podien apreciar el mèrit d'organització de l'Arxiu Municipal; o als qui no arribava el coneixement de les seves obres d'investigació històrica, si que el coneixien per la seva funció docent.

En el mateix Ajuntament, en una època (afortunadament superada) en què per a una bona part dels funcionaris i fins i tot de directius, l'Arxiu no es distingia massa del racó on es guarden les coses inservibles, el fet que l'Arxiver fos professor de l'Institut, ajudava a que se'l respectés molt més, i a la llarga aquest respecte a la persona es reflectia també en un major respecte a l'Arxiu.

El seu mestratge no l'exercí solament a la classe, ja que en la conversa amb ell, els qui érem més joves i menys experimentats hi trobà-

vem sempre no tan sols un consell sincer i entenimentat, sinó també una veritable lliçó, explicada amb la major senzillesa i com qui no hi dona cap importància.

Tant com a professor, com més endavant com a arxiver i bibliotecari vaig rebre d'ell moltes ensenyances. Especialment podia transmetre aquells coneixements que no es troben en els llibres, o que essent-hi són difícils de buscar; mentre que afloren espontàniament en la conversa amb una persona experimentada i exempta d'egoisme; aquell egoisme que a vegades entrebanca el mestratge dels que sabent molt, temen que els altres els puguin atrapar.

Aquella gasiveria que a vegades (massa vegades) es troba en els arxivers que temen que els altres s'aprofitin dels tresors que conté l'Arxiu que ells custodien, en el Dr. Batlle no hi va ésser-hi mai. Al contrari, per als investigadors menys experimentats era sempre un guia, un conseller i, en definitiva, un mestre.

Aquesta vocació docent manifestada en totes les seves activitats professionals fa que la seva obra perduri molt més enllà, no tan sols mitjançant les publicacions que ha deixat, sinó també en l'obra que poguem realitzar els qui d'ell vàrem rebre uns consells i un ensenyament.

* * *

el dr. lluis batlle, historiador i arxiver

per
RAMON ALBERCH i FUGUERAS

Usualment quan hom parlava del Sr. Batlle ho feia tenint ben present la diversitat de les tasques que amb una gran paciència anava desenrotllant a la nostra ciutat: arxiver, capdavanter del Institut d'Estudis Gironins, professor de l'Institut Vicens Vives i investigador i divulgador del nostre passat històric, però tanmateix, hom tenia ben clar que aquesta variada activitat es conjuminava en un sol delit: l'estimació pels homes i les coses de Girona.

Centrant-nos solament en el comentari de l'obra històrica del malaguanyat amic, podem dir sense errar que constitueix una aportació rigorosa i vastíssima, amb una especial tendència a treballar períodes que per la dificultat que plan-

lluis batlle i prats

tejava la documentació requeria un profund domini de la paleografia i un mètode d'investigació acuradíssim. Cap a dos-cents articles i treballs curulls de paciència i professionalitat avallen el seu lliurament a la patriòtica tasca d'anar a la recerca de les nostres arrels.

Per altra banda, el Sr. Batlle treballà mil i un aspectes històrics que intentarem agrupar de la manera més coherent possible; en primer terme creiem que l'aportació més sòlida és la referent a l'estudi i transcripció dels cartularis de l'arxiu municipal, que a més a més de posar a l'abast dels investigadors documentació original d'una importància indubitable, proclamava així mateix la riquesa dels llibres verd, groc i vermell. Un altre tema que també li fou especialment agradós és el dels jueus gironins, sobre els quals escrigué pàgines de gran interès, algunes en col·laboració amb Millàs i Vallicrosa. En concret, destaquen els treballs referits a les ordinations, i la descripció dels aldarulls dels anys 1331 i 1391 contra els habitants del call de la nostra ciutat.

Amb tot, tal vegada el tema que el Sr. Batlle treballà amb més predilecció fou el referit als llibres antics i als inventaris de biblioteques; per damunt de tot cal recordar el llibre sobre la Biblioteca de la Catedral de Girona, que era la seva tesi doctoral, i d'altres relatius a la Biblioteca de Sant Feliu, l'Episcopal, la de l'antiga Universitat, la municipal, la del Monestir de Sant Pere de Galligants i del Monestir de Sant Feliu de Guíxols. Altrament, la vessant de donar a conèixer llibres antics, molts d'ells quasi introbables o molt difícils de trobar, l'apassionava, segurament perquè sintonitzava perfectament amb els seus estudis de filologia i la seva dedicació a l'ensenyament de la llengua i la literatura.

Una cosa semblant passava pel que fa als treballs esmerçats a donar a conèixer el món de l'ensenyament gironí dels segles XIV, XV i XVI, tant en l'estudi dels gironins que reberen classes als Estudis Generals com al paper que hi jugà el Capítol de Girona. Fou un camp en el qual el Sr. Batlle tingué una actuació capdavantera, i que obrí terrenys totalment verges en la nostra historiografia; sortosament, l'aparició el 1979 del llibre «La cultura a Girona de l'edat mitjana

al renaixement» on hom aplegava i actualitzava tot el que havia escrit en publicacions ben diverses és la mostra més contundent del que diem.

Per altra banda, el tema dels setges de Girona del 1808 i 1809 i la posterior dominació dels francesos no podia deixar d'interessar al Sr. Batlle; dels setges en publicà la capitulació de desembre del 1809 així com d'altres notables aportacions documentals, destacant per damunt de tot la transcripció que féu del manuscrit inèdit del Pare Cúndaro. Amb tot, la seva aportació més original i innovadora és la referida a l'estudi del cors a la costa gironina, on desvetlla la importància del control del litoral en la defensa de la ciutat i el comerç ple de peripècies que realitzaven els vaixells d'aquell període.

Altres treballs es refereixen a historiar les visites i festes reials, a descriure edificis públics en temps més reculats com la Casa de la Ciutat, o l'Hospital, per citar-ne els més sovintejats a la seva obra, o bé les nombroses biografies que ens donaven a conèixer aspectes inèdits d'illustres gironins. A remarcar també els articles de divulgació històrica que publicà a les pàgines d'«El Pirineo», «Los Sitios», els programes de Fires anyals i el Butlletí d'Informació Municipal, on inserí una interessant secció intitulada «Cien años atrás».

Aquesta fecunda i abnegada tasca li valgué el públic reconeixement de les institucions de casa nostra, que volgueren reconèixer els seus mèrits amb diversos nomenaments: el 1946 era nomenat acadèmic corresponent de la Reial de la Història de Madrid, el 1950 era acadèmic de la Reial de Bones Lletres de Barcelona, el 1959 corresponent de la Institució «Fernando el Católico» de Saragossa, el 1979 la Corporació gironina el nomenava Cronista Oficial de la Ciutat juntament amb el seu bon amic i col·lega Dr. Jaume Marquès i finalment pel 1980 el Capítol de la Catedral el distingia amb el nomenament d'Arxiver Honorari de la Santa Església Catedral de Girona. Sortosament, la ciutat sabé retre-li homenatge en vida, com a agraïment pel treball sincer i desinteressat que realitzà al llarg de la seva vida i que ens resta com a un llegat que romandrà fidel testimoni de la seva estimació a les coses de Girona.